

18
I. N. Y.
DISSERTATIO GRADUALIS,
DE
NOTIONE
VOCIS

יְקָרָא

GEN. 1: 6.

QUAM

Conf. Ampl. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

P R Æ S I D E

LAURENTIO O.
LEFREN,

L. L. O. O. & Græc. Profess. Reg. & Ord.

Publicæ Bonorum Censuræ subijciat Stipendiarius

Regius

MATTHIAS SIMELIUS,

Austro-Finlandus.

Anno MDCCCLXXV Die II^a Martii,

In Auditorio Majori L. H. Q. S.

A B O Æ

Impressit JOHANNES CHRISTOPHORUS FRENCKELL.

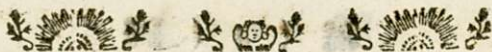
Consultissimo atque Integerrimæ Fidei Viro,
Dn. GABRIELI WALLENIO,
JUDICI territoriali Vicario & PRÆTORI Ordinario,

NUTRITIO PROPENSISSIMO.

Præstantiam hominum alii alia metiuntur ratione. Sunt qui omnem virtutis laudem in pietatis aut fidei majorum imaginibus ponunt; sunt qui gloriâ ex microne suspensam putant; sunt qui vana titularum aura vesci in rebus habent pulcherrimis; sed sunt denique, qui tum denum se verum vitæ decus adeptos existimant, cum subsidiis optimarum Litterarum ornati spartam, quam nacti sunt, pulcherrime ornant, cum sua industria patriam intra patriam dilatare satagunt, aliosque, ut idem faciant, partim consilio, partim exemplo excitant. Quos quidem ultimos dum laudo, Tuam, Patrone Optime, imaginem vitæ consuetudinisque exprimo. Quantum Tui pretium studiis Litterarum statuas, quantoque favore cultores earum excipias, ipse innumeris didici experimentis; quanta dexteritate & integritate ad officium faciendum incumbas, uno ore testantur omnes, qui Tui cognoscendi occasionem habuerunt; quanta autem solertia ac industria studium Oeconomicum ipso opere excolas, seri etiam nepotes loquentur, quam diu larga fruentur lætitia proventuum ex amœnissimis pratis & fertilissimis agris, quos partim ex limosis paludibus, partim ex saxosis collibus maximis impensis parasti. Meum erit Tuam benivolentiam, indeque profecta beneficia animo, quam eloquio prolixius agnoscere, & pro Tua Tuorumque perenni felicitate sincera nuncupare vota, ad extremum vitæ halitum permanfurus

Integerrimi Aestumatissimique Nominis Tui

Cultor humillimus
MATTHIAS SIMELIUS.

§. I.

Nulla reperitur lingua, cui hoc non accadat, ut alias atque alias subeat mutationes. In his primum sibi locum vindicat ea, qua vocabula veteres amittunt notiones, adscitis novellis, quæ illis interdum prorsus contrariæ videntur. Hæ novæ, ubi aliquamdiu invaluerunt, pro primariis se gerere solent, idque ea interdum solertia, ut nemo fere homo aliud sibi persvadeat, Quid? Quod casus sint, in quibus notiones vocum primitivæ, quæ adhuc supersunt, ita obfuscentur a derivativis, ut difficillime agnosci possint. Hoc nunquam accidit frequentius, quam ubi usu venit, ut significationes vocum secundariæ contradictorie oppositæ sint primariis. Non desunt, qui omnem hanc difficultatem tolli posse putant, si insicis proficiendi subsidiis diligenter utamur, in primis, si antecedentia & consequentia quorumlibet textuum sedulo conferantur, si materiæ substratæ natura solerter excutiat, si loca auctorum parallela studiose comparentur; sed dudum docuit experientia, omnia hæc subsidia parum efficere, nisi iis adjungantur auxilia aliunde arcessita, utpote ex linguis cognatis, ex versionibus Scriptorum antiquioribus, ex monumentis historicis, & si quæ sint generis ejusdem. Hoc si negas, parum te in palæstra philologica exercitatum esse, ipso opere fateris. Fieri enim quandoque potest, ut vox aliqua hic & nunc se ad significationes ediametro oppositas indifferenter habeat, sine ulla pugna antecedentium & consequentium, fieri potest, ut materia substrata æque hanc, atque illam ex duabus contrariis admittat; fieri potest, ut singula loca parallela ejusdem inveniantur indolis. Hoc in iis potissimum linguis locum habet, quæ dudum sunt mor-

tuæ, in primisque iis, quarum pauca supersunt reliquæ. Ex hoc genere est lingua Hebræa, qua nihil scriptum hodie invenitur præter Sacrum Codicem Veteris Fœderis, cujus moles valde est exigua, si cum iis conferatur divitiis, quas fortuna ex Scriptis Græcorum atque Latinorum etiamnum superesse voluit. Quid si igitur quis exemplum desideret vocabuli Hebræi, ad quod applicari quodammodo possint, quæ hic breviter monuimus, illud suppeditare poterit vox קִי, quæ Geneseos Cap. I. com. 6. legitur. Hujus nominis veriore notionem, cum hac Dissertatiuncula eruere constituerimus, Te Lector Benivole, quo decet, studio & officio in antecessum rogamus, ut conatum nostrum, qua soles benivolentia percipias, tersiorem forte habiturus tractationem, si fortuna nobis plus temporis aut facultatis concedere voluisset.

§. II.

Quamvis inter *solidum* & *fluidum*, *compressum* & *ductum*, *compactum* & *extensum* tanta reperiatur pugna, ut major locum habere nequeat in notionibus, quæ uni eidemque voci tribui possint ab interpretibus, nihilo tamen minus tam pugnantes notiones nostræ voculæ tributas fuisse, cognovimus, idque tanta utrinque confidentia, ut, utri te parti adjungas, non facile reperias. Si puris putis interpretum auctoritatibus standum foret, idque semper verius existimandum esset, quod pluribus placuisset Scriptoribus, illico acceptanda esset sententia eorum, qui notionem *compressi* aut *compacti*, adeoque *solidi* huic voci subesse crediderunt. Verum cum experientia quotidie doceat, quam lubrico & infido se tramiti committant, qui sola auctoritatum traha ad templum veritatis contendunt; facile intelligitur, prius audiendas & expendendas esse rationes, quibus utrique contradicentium sua superstruant judicia, quam quid verum aut falsum sit, decernamus. Rationes deinceps adducere instituimus. Nunc
nuda

nuda recensēbimus suffragia interpretum, qui alterutram pugnantium translationum secuti sunt. Primum igitur audiendi sunt interpretes orientales. Horum alii ipsam vocem קִיִּר retinent, alii diversis quidem vocabulis utuntur, sed ita tamen, ut aliquid solidi atque firmi ob oculos habuisse videantur. Mox igitur ad Europæos pergitur. Horum agmen ducunt SEPTUAGINTA SENES, ut vulgo adpellantur, qui priscam versionem Græcam edidisse creduntur. Hi vocem קִיִּר reddiderunt *τετράωα* quod *firmamentum* valet, a *τετράω* *solidus*, adeoque *firmus*. Hos secutus est LATINUS INTERPRES VULGATUS, qui *firmamentum* transtulit, quam quidem translationem deinceps fere adoptarunt quotquot vidimus interpretes, qui Sacras Litteras in linguam Latinam transfuderunt, utpote PAGNINUS, MÜNSTERUS, TREMELLIUS, CLERICUS, SCHMIDIUS, uterque OSIANDER. Solus S. CASTELLIO aliam ingressus viam, *liquidum* exponit. Quod ad ceteros interpretes *Europæos* adtinet, plerique *Vulgatam* versionem Latinam sequuntur. Sic LUTHERUS: eine Feste transtulit, SVECUS: et Faste, FENNICUS *Bahmus*. Anglus *firmament*, Polónius-Rozpostarcie. Contra notionem expansi aut extensi sequuntur plerique recentiorum, utpote Diodatus, qui Distesa, Estonicus *Laatus*. Belgicus, qui Uyt spanfel, Gallicus, qui un etendue. Sveci recentes qui, en vid rymd, Danus utramque notionem conjungit quod & plures faciunt, alteram in textu, alteram in notis ponentes, & Dn. MICHAELIS transfert *Fußboden*.

§. III.

Hactenus, pro ratione instituti, potiores adduximus auctores, qui *firmamentum*, & qui *expansum* voce קִיִּר denotari, sciverunt. Nunc ad *rationes*, quæ utraque ex parte pugnant, seorsim exponendas & expendendas accedere volumus. Quoniam vero adhuc tertium protulimus placitum, doctissimi nimirum SEBASTIANI CASTELLI-

ONIS, qui neutri se parti adlociavit, sed singularem elegit opinionem, quā, ut vidimus, hac voce liquidum significari, conjecit, in antecessum, quid de hac hypothesi ex lege veritatis tenendum sit, paucis exposuisse juvabit. In omni quaestione Philologica duo spectanda sunt, *naturæ constitutio* in subjecto, & *linguæ consuetudo* in prædicato. Quod horum alterutri, sin minus utrique, repugnat, id pro spurio habendum est, quanta demum cunque veri similitudine se altera ex parte commendare possit. Quod ad placitum CASTELLIONIS adinet, nihil id, nostro quidem iudicio, continet, quod naturæ subjecti adversatur. Priusquam enim id producebat DEUS, quod MOSES nomine יָקִיָּע venire voluit, ea erat conditio telluris, ut nisi illud effectum fuisset, æterna nebula involvi debuisset, nubibus undique superficiem lambentibus. Quum igitur DEUS hanc nebulam ad determinatam distantiam a superficie terræ recedere juberet, idque optimo efficeret consilio, ut quemadmodum SILENUS apud VIRGILIUM Eccl. VI. canit,

Altius mox caderent, submotis nubibus, imbres, tunc inter aquas superiores, quæ in nubibus hospitantur, & aquas inferiores, quæ in maribus commorantur, relictum fuit spatium aliquod serenum materia repletum aërea, cujus et fluida et perlucida est natura. Hoc spatium, ideo יָקִיָּע dictum, iudicat CASTELLIO, quod *liquidum* est, ipsamque adeo liquiditatem denominandi rationem continere, subsumit. Hanc subsumtionem valde scitam rei que aptam esse, ambabus concedimus manibus, eo que libentius, quod uno verbo plures subjecti qualitates perspicue repræsentet. Num vero ideo vera & certa sit, id paucis jam disquirendum. Quemadmodum, qui in foro versatur, male causam agere censetur, nisi id, quod sibi probandum sumsit, duobus saltim testibus probare possit; ita in Philologicis necesse est vacillare omnia, nisi cum testimonio *Physico* testimonium

monium *Grammaticum* constanter conjunxeris, Atque hic ille est defectus, qui hypothesein premit CASTELLIONIS. Voci enim עִיִּל ex usu linguæ notionem *liquidæ* competere, nunquam ab eo probatum est, nec probari unquam poterit.

§. IV.

His igitur præmissis, ad reſiqua duo placita, quæ plus sane probabilitatis præ se ferunt, pedem promovere convenit. Modo a nobis monitum est, ad decidendas causas Philologicas duo ad minimum requiri testimonia, quorum alterum ex *constitutione rei, naturæ*, alterum ex *consuetudine linguæ* desumi debet. De utroque igitur seorsim, sed paucis agendum. Non minus verus, quam vetus est canon: *talia sunt prædicata, qualia permittuntur esse a suis subjectis*. Subjectum prædicati עִיִּל esse *Cælum*, idque vel *inferius*, in quo meteora hospitantur, vel *superius*, in quo *sidera* circumaguntur, adeo certum est, ut chartam perderemus, si id nobis hic demonstrandum fumeremus. Omnis igitur quaestio huc redit, utrum cælum, sive aëreum, sive æthereum, ita comparatum sit, ut prædicatum solidi aut expansi admittere possit? Quoniam vero gemina est quaestio, partiri eam convenit, et de utraque parte seorsim agere. Primum igitur hic quaeritur, quid naturæ rei vel adversum vel congruum contineat decretum LXX. interpretum, qui עִיִּל voce עִיִּלֵּיִם reddendum censuerunt. Vastum illud spatium, quod cælum adpellamus, *materia* quadam *solida* neque absolvi, neque repleti, a Physicis nostri, præcedentisque seculi firmissimis argumentis evictum est. Hoc instar lemmatis, brevitatis causa, adsumimus. Quo concessio, statim ad quaestionem negative responsum videri posset, adeo ut uno hoc ictu omnis hæc hypothesis subversa esset. Sed cum hoc animadvertunt, qui pro ea pugnant, hanc sibi
exce-

exceptionem dari postulant, lingvas, praesertim priscas, non excusas esse a *Philosophis* naturae consultis, sed ab ipsa inficeta *plebecula*, quae rebus nomina suis consona praejudiciis inponere saepe solet. Haec quidem exceptio, nostro certe iudicio, eo minus iis neganda videtur, quo certius constat, non rudem tantum plebem, sed doctissimos quoque Philosophos apud gentes Orientem spectantes solem, *cælum* sibi *solidum* finxisse. Eadem fuit opinio multorum Philosophorum Graecorum, qui sua arva ex lacunis orientalium irrigare solebant. Sic CHALDAEOS, qui globum nostrum in medio ponebant mundo, eumque hoc loco, pressione incumbentium undiquaque cælorum, contineri judicabant, secuti sunt Philosophi variarum sectarum apud Græcos, utpote STOICI ipsique PLATONICI atque PYTHAGORAEI. Eandem deinceps opinionem ex iis mutuo sumsit CICERO, qui cælum omnia non tantum cingere, sed etiam *coërcere*, docet. Lib. II. de Nat. Deorum. Qui cetera, quæ diximus, testimoniis veterum confirmata videre volent, ii evolvere poterunt JOH. CERICI Commentarium ad hunc locum, & auctores, quos ille citat, adductis non nullorum verbis, quae hic describere vetat chartae angustia. Non quidem ignoro, quid hic obverti possit, nomen nempe *קִיץ* ab ipso Deo inventum, cæloque impositum esse, nec posse quemquam sine manifesta impietatis professione Deum sibi fingere, qui sua verba ad *erroneum vulgi conceptum* aut *cerebrosa Philosophorum somnia* adcommodet. Hanc vero objectionem plus pietatis, quam veritatis spirare, demonstratu esset facillimum, si locus et tempus pateretur. Nunc verbo rem tetigisse sufficiat. Quando enim Deus loquitur, tum non *Divina* sed *humana* utitur lingua. Alias enim a nemine intelligeretur. Qvales igitur linigvas invenit, tales eas adhibet. Hoc probat tum *finis* Dei loquentis, tum usitata Scripturae *formula*

la לְשׁוֹן אָדָם, *lingua humana*. Nec satis intelligo, quam
 pium esset, ex Deo Optimo, Maximo novellæ cujusdam
 Grammaticæ doctorem facere, cum omnia, quæcunque
 vult, iis verbis, quæ jam habent linguæ, satis et com-
 mode et distincte hominibus proponere possit. Quid ve-
 ro multis? Res est nihilo minus salva. Ipsa Scriptura Sa-
 cra, ubi de nubibus loquitur, verbis quandoque utitur,
 quæ notionem firmitatis citra controversiam tuentur, id
 quod vel locus Prov. VIII. 28 ostendit. Quid? quod hu-
 jusmodi locutionibus nihil plane erroris subsit. Hodier-
 ni enim Philosophi innummeris experimentis demon-
 strant, aëri *prementem* quandam *gravitatem* competere,
 vi cujus omnia continentur et coërcentur corpora, sine
 ea in pulverem subito abitura. Ex his igitur haud obscu-
 re constat, nihil adesse ex parte rei, quod impediatur, quo-
 minus vox רָקִיעַ *σφαῖρα* seu *firmamentum* reddi possit.
 Quidquid de voce firmamenti sit, nomen certe Graecum
σφαῖρα eo minus incommodum haberi debet, quo certius
 constat, illud adhiberi solere in scientia Geometrica ad de-
 signanda corpora Mathematica, quorum notio in pura pu-
 ta versatur extensione nihil solidi physici involvente.

§ V.

Jam altera succedit quaestio, quid tenendum sit de
 hypothese recentiorum Philologorum, qui nomen רָקִיעַ
spatium quoddam *extensum* interpretantur. Hanc quoque
 quaestionem ex methodo, quam hactenus secuti sumus, tra-
 ctare placet, ita ut prius quaeramus, quam apte haec no-
 tio cum ipsa rei natura conveniat, quam quid usus linguæ
 aut svadeat, aut prohibeat, investigemus. Illud sine ulla
 formidine oppositi statim adfirmare possumus. De hoc
 vero deinceps disquiremus. Qui cælum intuetur aëreum,
 is nihil aliud oculis percipit, quam spatium aliquod ex-
 tensum, quod ex una parte globi hujus terraquei super-
 ficie,

ficie, ex altera vero nubibus terminatur. Tantumque abest, ut vulgus hic aliquid solidi inveniat, ut potius, cum *serenum* est cælum, hoc *spatium* perfecte vacuum esse opinetur. Cumque vulgus linguas fabricare soleat & per imperitiam in inpositione nominum aliud iudicium sequi non possit, quam sensum, ad hoc omnia fere vocabula primam sui originem referunt. Nec aliud oculis nostris tum occurrit, cum eos ultra nubes elevamus immensum intuentes spatium, in quo exercitus sidereus cursum absolvit. Spatium tantum spatio adjicimus, nec aliter inferiorem & superiorem cœli regionem intuemur, quam inferiorem & superiorem ædificii contignationem oculis subicere solemus. Nemo igitur homo est, quin hanc notionem rei convenientem agnoscat, eamque statim pro aptissima atque verissima habeat, simulac vocabulum Hebraicum ex usu linguæ eam admittere didicerit, quod mox probatum ibimus. Atque hæc vera est ratio, quod Præses meus, cum iis, quorum interest, novam exhiberet versionem Libri Geneseos, pro voce *Sâste*, quam vetus interpret habet, vocem *Rymd*, tanquam aptiorem ac veriore ad adoptaverit, neglecto tamen epitheto, quod in specimine typis nuper expresso atque vulgato legitur, non quod conceptum extensionis aut expansionis alienum iudicaverit, sed quod eum in ipsa notione spatii latere existimaverit. Quamvis igitur hæc notio cum re ipsa amice conspiraret, inde tamen statim non sequitur, quod pro vera sit agnoscenda. Plures enim notiones de veritate sibi gratulari possunt. Hanc igitur quæstionem solvet usus linguæ, ad quem expromendum & confirmandum nunc demum progredi licet.

§. VI.

Quoties vox *רָמַד* in Sacris Litteris occurrit, toties eandem fere notionem retinet. Nunc enim generatim *cælum*, nunc Speciatim vel *aëream*, vel *atheream* cœli regionem significat; præter unum alterumve locum, ubi

ali-

aliquid cælo simile denotat. Omnes hæ notiones *mero materiales* sunt. Quid *formaliter* dicat, altum ubique silentium est. Quod si igitur *notionem* vocis *formalem* invenire velimus, ad *radicem* est recurrendum. Ea quidem obvia est sapius, sed ita tamen, ut fere non nisi *materialem significandi potestatem* prodat. Quidquid enim de *formali* ejus *significatione* hactenus inter Philologos disputatum est, id ultra primum probabilitatis gradum vix adscendit. Hanc igitur ex tantis tenebris, quantis adhuc obruta jacet, eruere & plena atque clara in luce collocare, hoc opus hic labor est. Quæ in Lexicis occurrunt conjecturæ, eæ partim precariæ sunt, partim obscuræ atque confusæ, immo ita interdum aliæ aliis contrariæ, ut quid verum, quid falsum sit, difficillime adgnosci queat. A linguis cognatis multum sæpe lucis vocibus Hebraicis adfundi solet, sed hic spem omnes fallere videntur Dialecti. Quo enim plures earum consulimus, eo plus contrarietatis emergit, & eo minor quoque adparet spes ad simplicem illam significationem, unde omnes *primitus* profectæ sunt, perveniendi. Quam vere hæc dicantur, id facile cuique constabit, qui evolvere voluerit vocabularia, indeque condiscere, quam dissonæ sint significationes, quas Hebraici, Chaldaici, Syriaci, Arabesque Lexicographi huic verbo tribuerunt. Hujusmodi collectionis specimen hic paucis dedisse non pœnitebit.

In *Lexicis* igitur HEBRAICIS occurrunt significationes *extendendi*, *diducendi*, *attenuandi*, *percutiendi*, *calcandi*, *plaudendi*. In CHALDAICIS idem verbum significare dicitur: *rupturam assuto frusto refecit, eduxit, incendit, prædatus est*; In SYRIACIS: *firmavit, fundavit, stabilivit, compressit, constrinxit*; In ARABICIS: *vestem assuto panno reparavit, puteum stipavit*, ne corrueret, *adversarium basta confodit, sagitta scopum adtigit, diceriis proscidit, satyra perstrinxit, festinavit, mente laboravit, ex bucellis*

decidentes partes inter edendum *expansa manu excepit*, & alia. Quamvis autem hac maxima sit discrepantia, ea tamen adhuc majora parebit si, vocabulorum inde descendendum varietatem adponere velimus. Ex verbo enim *עפר* derivata invenimus nomina *celi*, *celi septimi* aut *octavi*, *DEI*, *pulvilli*, *panniculi*, *veteramenti*, *vestimenti*, *velamenti*, *Schedæ*, *chartæ*, *tabule*, *paginæ*, *folii*, *spatii*, *laminæ*, *vecordie*, *remedii*, *strati coriacei*, in quo lusus latrunculorum exercetur, *sonus sagittæ scopum penetrantis* & alia non pauca. Quis non doleret sortem viri utcunque docti, cui imposita esset necessitas omnes has dissonantias & discrepantias penitus tollendi, idque paucis efficiendi pagellis, ut quilibet Lector detectam cerneret primævam vocis significationem, veramque perspiceret rationem, qua reliquæ ex hac, tanquam ex radice propullularint? Nostri certe ingenii modulum hoc opus longe superat. Interea, cum nihil criminis in conatu inest, quid præstare possimus, hoc specimine experiri duximus.

§. VII.

Cunctis in linguis plurimas occurrere familias vocabulorum, quæ prima significationum initia a *sonis* rerum inarticulato repetunt, passim observant Lexicographi. Quam vere hoc ab iis fiat, luculentis rerum testimoniis, pro more suo, solidissime demonstravit *Germanie Esdras* & *Academiæ Gottingensis* illustre decus S. H. T. JOH. DAV. MICHAELIS, in Tractatu Germanico, in quo judicia critica de subsidiis restaurandæ dudum emortuæ Hebræorum linguæ, non minori ingenuitate, quam dexteritate exercet. His verborum familiis adnumerandum opinamur verbum *עפר* cum derivatis. Quod ut rite demonstrare possimus, in subsidium vocasse juvabit vulgatam quandam observationem Philologicam, quæ docet, gentibus Orientem incolentibus nulla esse verba ex præpo-

præpositionibus composita, ob eamque causam his usu receptum esse, verbis suis simplicibus quam sapissime eas exprimere notiones, quæ in linguis Europæis utroque verborum genere exprimi solent. Hoc præstructo fundamento, ad ædificium hypotheseos extruendum propius accedimus. Verbo *רַק* aliquid onomatopœitici subesse, initio hujus disquisitionis non suspicati sumus. Primam enim ansam in hanc incidendi opinionem præbuit evolutio Lexicorum Arabicorum. Simul enim ac ibi inveneramus nomina *רַקַּע* & *רַקַּעַע*, quorum hoc generatim *strepitum* seu *tumultum*, illud speciatim *sonum*, quem edit *sagitta* cum scopum penetrat, statim in mentem veniebat, fieri omnino posse, ut radicis *רַק* primigenia potestas sita sit in *sono rak*, quem scopus sagitta pertusus fundit. Nam cum littera *ר* stridulum, *פ* fragosum & *ע* confusum efficiat sonum, scopus vero sagitta confusus atque penetratus eodem modo mixtum repercutiat strepitum, fieri non poterat, quin mox arrideret hypothesis, eoque magis, quod litteræ *r.* & *f.* in formandis *onomatopœiis*, quæ *sonis fractis* originem debent, in nostra etiam lingua frequentantur, cujus rei exempla sunt sequentia: *racula, facula, furra, futra, fnarra, fnarefa, fnacfa, rasla, frasla, rufsa, rucfa, runcfa,*) & alia plura. Cum vero hæc indicia parum probarent, necesse erat, ut accederet fortius argumentum, quod consisteret in aptitudine hypotheseos ad inducendum concentum quendam harmonicum inter tot discrepantes sibi que adversantes invicem significationes verbi hujus, quot §. præced. enumeravimus. Hunc si clara & plena exemplorum inductione demonstravimus, nemini dubium esse debet, quin vera & bona sit hypothesis, quam ea fide adoptavimus. Nunc igitur ad demonstrationem. Primum quidem sciendum est, illum sonum, quem sagitta scopum penetrans edit, effectum esse actus tundendi, quem emissæ sagitta in scopum exercet. Hinc

statim per tritissimam Metonymiam causæ sequitur, verbum קָרַךְ proxime significare *tundere*, adeoque, vi observationis præstructæ, *contundere*, *obtundere*, *pertundere*. Jam vero *tundere in mortario*, Latini dicunt, idemque est, quod *comminuere*. Hinc claret potestas *attenuandi*, quam verbum קָרַךְ tuetur II. Sam. XXII: 43. Ubi duo synonyma קָרַךְ & קָרַךְ præcedunt & קָרַךְ tanquam utroque. *שׁוּבָה* sequitur. Ex notione *obtundendi* prono deinde alveo fluit notio *fatui*, quippe cujus *obtusum est animi vigor*, ut scripsit LIVIUS Lib. V: 18. quemadmodum animus, cui *obtusior sit acies*, dicitur CICERONI in Catone Majori Cap. ult. qui *obtundere mentem* eodem sensu dicit *Quæst. Tusc. I: 33. Et quis tam obtuso ingenio est, qui non intelligat*, quærit A. GELLIUS Lib. XII: 23. Hunc loquendi modum Orientalibus frequentatum fuisse, indicio esse videtur formula, quam VIRGILIUS *Æneid. I: 567. tribuit POENIS*, quos ita loquentes inducit: *Non obtusa adeo gestamus pectora POENI*. Hæc enim gens oriunda ex Canaanæa lingua Hebrææ cognata utebatur, sed hæc obiter. Nunc ad reliqua. Quum vita & fama plerisque mortalium pari passu ambulare existimentur, mirum non est, quod notio *convitiandi satyraque proscindendi* locum invenit in radice, quæ *adversurium sagittis confodere* significat. Lingua enim sapius quovis gladio acutior. Unde *lingua pungere* dicunt LATINI & SVECI *sticfa* & *stôta* pro conviciandi verbis utuntur. Notio *festinationis*, quæ nostro etiam verbo subest, rationem habet in *celeritate*, qua fertur sagitta, quæ ad scopum pervenit eumque pertundit. Sveci *sata som eu pil* dicunt. Nec alia est ratio ejus notionis verbi nostri, qua *bucellas ore deciduas excipere* significat. *Celeriter* certe *extendi* debet manus, si excipi ea possit buccella, priusquam cadendo tantillum conferat spatium, quo os a manu distat. Quomodo vero *maritus* a verbo *tundendi* derivari potuerit, honestius reticetur

tur, quam edicitur, Verbo tantum notamus, non insolens
 esse Orientalibus nomina sexuum desumere a verbis, quæ
 sic adplicata verecundiæ obsunt. Ex hoc genere sunt נִקְבָּה,
 זָכָר, וְזָמָה & alia. Ejusdem commatis est nomen דַּעַר
 PERTUNDÆ apud Latinos. Sed pergamus. Verbum *tunde-*
re etiam *de fabris* dici solet. *Tudites mallei a tundendo dicti*,
 ait FESTUS. Sed *malleo tundere* metallum, alio verbo *cude-*
re dicunt Latini. Verbum igitur קָדַח etiam *cudere*, *excudere*,
procudere &c. significat. Sed metallum *procudere* est il-
 lud in *longum* aut *latum* *producere*. Atque ita pervenimus ad
 significationem *extendendi* & *expandendi*, unde nomen קָדַח,
 nostro quidem iudicio, adpellatum est. Hæc ratio etiam est,
 cur omnia *diducta* atque *expansa* ex hac radice denomina-
 tionem sortita sint, utpote *lamina*, *charta*, *tabula*; *velamen-*
tum, *vestimentum*, *veteramentum* seu *assumentum*, Svecice en-
 lapp. Quemadmodum vero in lingua nostra a nomine lapp
 formatur verbum lappa, ita ex nomine, quod in lingua A-
 rabica & Chaldaica idem significat, radici nova adcrevit no-
 tio *vestem assuto frusto reficiendi*, unde deinceps sua sponte
 fuit significatio *medendi*, & denuo *remedii*. Quid? quod no-
 tio, qua *maculis conspersum esse* designat, haustro metaphori-
 co ex eodem fonte exantlata sit. Quoniam vero notio *vela-*
menti cum notione *cortinæ* arcte cohæret, potuit Moses no-
 mine קָדַח intelligere *tentorium*, Svecice et tält, en paulum.
 Porro ex notione *tundendi* fuit quoque actio *calcandi*, Sve-
 tice stampa, trampa. Hæc significatio locum habet Hezech.
 VI:11. ubi formula occurrit קָדַח בְּרַגְלֶיךָ, & *pede tuo calca*, stare
 pa med foren. Eodem vero modo, quo Svecanum trampa de
 actu *farcendi* & *comprimendi* adhibetur, adhiberi etiam solet
 verbum Orientale קָדַח. Hinc in Syriaismo nata est notio *com-*
primendi, quæ sui vestigium reliquit in versione Novi Te-
 stamenti Lucæ VI: 38. ubi de mensura bene farcita prædica-
 tur, Svecanoque stoppadt respondet. Quæ autem compri-

mun.

muntur, ea *fixa, firma, solida & stabilia* fiunt, unde ratio constat, cur Syriis *fundare, firmare & stabilire* significet, & cur LXX. Interpretes vocem יִקְרָא *qēēpā* & Vulgatus *firmamentum* transtulerint. Pressius *calcandi* notionem secutus est, quem modo laudavimus Dn. J. D. MICHAELIS, qui Fußboden h. e. pavementum exposuit. Hoc si nostra lingua redderetur, paulo specialius adhibendum foret vocabulum *Troßbotn*, quo illud indigitatur pavementum, quod superiorem atque inferiorem ædificii contignationem discriminat. Posset etiam simpliciter *troßning* transferri. Una adhuc notio excutienda restat, antequam finem opellæ imponamus. Ea est Arabica & locum habet in puteo *stipando*, ne corruat. Hæc itidem a *tundendi* notione manat. Notionem *comprimendi* modo adstruximus. Hic notio *imprimendi* obtinet. Puteum enim *stipare* nihil est aliud, quam palum juxta palum ad latera putei terræ perpendiculariter intrudere. Si quis hac usus notione ex nomine יִקְרָא exsculpere vellet *spatium convexum*, et hwalß, nihil certe neque indoli objecti, neque notioni vocabuli adversum fingeret. Si quis vero simul adtendere vellet ad notiones, quibus radix maculis distinctum & laciniis confutum denotat, optimè quidem ob oculos poneret faciem cæli, quatenus cortinam refert nunc ampliorem, stellis tanquam punctis ornatam, nunc arctiorem, nubeculis tanquam panniculis confutam; sed jure tamen veremur, ne sic ornatiorem, quam solidiorem vocis interpretationem haberemus. Interea, quamquam ex allatis optima haberi debeat, id Lectoribus judicandum relinquimus.

S. D. G.

